

Ukázka charakteristiky předmětu Jazyk a jazyková komunikace z pracovní verze ŠVP ZŠ pro sluchově postižené, Holečkova ul., Praha 5

Jazyk a jazyková komunikace

Charakteristika vyučovacího předmětu

Předmět je utvořen ze 3 částí: ze vzdělávacího oboru český jazyk, ze vzdělávacího oboru cizí jazyk a z předmětu speciálně pedagogické péče znakový jazyk.

Předmět se vyučuje ve všech ročnících, jeho obsahem je v 1. – 3. ročníku **český jazyk a literatura** (Čj) a **znakový jazyk** (ZJ), ve 4. – 10. ročníku Čj, Zj a **anglický jazyk**.

Všechny složky řeší základní problém neslyšících a těžce sluchově postižených – komunikaci a překonání komunikační bariéry.

Hodinová dotace předmětu Jazyk a jazyková komunikace v jednotlivých ročnících je popsána v učebním plánu.

Předmět je základním a nejdůležitějším předmětem ve výchovně – vzdělávacím procesu neslyšících a těžce sluchově postižených. Zvládnutí jeho obsahu je hlavní podmínkou pro rozvoj osobnosti žáka, pro jeho schopnost žít ve slyšící společnosti, získávat informace, vzdělávat se, zvládat komunikační situace, navazovat vztahy a být jejich plnohodnotnou součástí.

V prvních ročnících jde především o pochopení principu a pravidel komunikace. Dle míry sluchového postižení, možností a schopností žáků převládá Zj nebo Čj.

Pro potřeby našich žáků jsou některé očekávané výstupy z RVP ZV vypuštěny, pozměněny nebo nahrazeny.

Obecná charakteristika jednotlivých složek

Znakový jazyk – Naše škola je určena pro neslyšící a těžce sluchově postižené žáky, proto v prvních ročnících převládá komunikace ve znakovém jazyce. Tato komunikace se v dalších ročnících prohlubuje a zkvalitňuje. Cílem je, aby její rozumový a emocionální obsah odpovídal úrovni komunikace slyšících vrstevníků. Záleží však na individuálních možnostech, schopnostech a míře postižení žáků.

Český jazyk – Souběžně se znakovým jazykem probíhá od 1. ročníku výuka českého jazyka. Jeho součástí je výuka čtení a psaní.

Metody výuky Čj

Metodika je podobná metodice výuky cizího jazyka :

1. vytváření slovní zásoby v daném okruhu
2. text, k němu otázky a odpovědi
3. probrání určitých gramatických jevů a jejich začlenění do kontextu jazyka
4. aktivní užití probrané slovní zásoby a gramatických jevů

Specifikem je důsledné dodržování speciálních zásad. To znamená, že k vytvoření slovní zásoby a pochopení nových sdělení je potřeba co nejvíce **názoru** (obrázky, reálné situace, hry), **stálé opakování**, důsledná **kontrola porozumění** (nestačí jen vyjádření znakovým jazykem).

Součástí Čj je nácvik těchto dovedností:

1. nácvik srozumitelné artikulace a tempa řeči
2. odezírání
3. reedukace sluchu

Tyto dovednosti jsou náplní speciálního předmětu – **individuální logopedické péče**, ale jsou s českým jazykem těsně spjaty - umožňují jeho mluvenou formu. Má – li žák alespoň částečně tyto dovednosti zvládnout, musí být jejich nácvik prováděn každý den. O času věnovaném nácviku těchto dovedností rozhoduje učitel podle míry postižení žáka a po dohodě s vedením školy a rodiči.

V českém jazyce je většina výstupů hodnocena v písemné formě. Nehodnotí se správnost artikulace, ale správnost sdělení a čtení s porozuměním.

Vztah Čj a Zj – zvládnutí českého jazyka je podmínkou, aby neslyšící mohli číst a psát. Ve vyšších ročnících i v odborných předmětech jsou oba jazyky stále propojené. Žáci čtou a čtený text překládají do znakového jazyka nebo ve znakovém jazyce vyjádří myšlenku a pak ji napíší.

Cílem je pochopení obou jazyků – jejich rozdílů, rozdílné stavby, gramatiky a nepřenesení prvků z jednoho jazyka do druhého.

Anglický jazyk – je integrován do tohoto předmětu. Jeho výuka zpočátku podporuje pochopení jazyka jako komunikačního prostředku. Metodika je podobná jako při výuce Čj. Jako v českém jazyce jsou hodnoceny písemné formy. Není vyžadováno odezírání ani artikulace. Osvojování anglického jazyka vychází ze znalostí získaných ve znakovém a českém jazyce.

Mezipředmětové vztahy

Předmět Jazyk a jazyková komunikace má vztah se všemi předměty, protože se vždy jedná o komunikaci s učitelem i ostatními žáky, o čtení a psaní. Jeho obsah se ostatními předměty přirozeně rozšiřuje a rozvíjí o slovní zásobu, která se v těchto předmětech používá. Zkvalitňuje se rozhovor (tvoření otázek a odpovědí) a čtení s porozuměním i vlastní vyjadřování.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální rozvoj – rozvoj schopnosti poznávání, mezilidské vztahy, komunikace, spolupráce a soutěživost, řešení problémů a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje a praktická etika, sebepoznání a sebepojetí, seberegulace a sebeorganizace

Mediální kultura – fungování a vliv médií na společnost, kritické čtení a vnímání mediálních sdělení

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech –objevujeme Evropu a svět, jsme Evropané

Multikulturní výchova – kulturní diference, lidské vztahy, cizí jazyk jako nástroj dorozumění, odpovědnost každého jedince k odstranění diskriminace

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků se sluchovým postižením

Kompetence k učení

Učitel:

- dbá při práci s žáky na předcházení vzniku komunikační bariéry
- udržuje při vyučování stálý zrakový kontakt s žáky, aby všichni měli možnost aktivně se zapojit do vyučovacího procesu
- vysvětluje žákům učivo přiměřeně k jejich komunikačním schopnostem s ohledem na souběžná postižení více vadami a na vývojové poruchy učení nebo chování
- vysvětluje žákům význam obecných i specifických pojmů, s kterými se setkávají v běžném životě
- volí individuální přístup k jednotlivým žákům podle stupně jejich postižení

Žák:

- využívá ve vlastním učení vhodné metody a způsoby, které minimalizují negativní dopad absence sluchu
- zapojuje se aktivně do vzdělávacího procesu podle vlastních možností a schopností
- využívá efektivně získané informace ve svém dalším školním i mimoškolním vzdělávání
- v rámci svých možností umí vyhledávat informace, které využije ke svému sebevzdělávání a v jiných činnostech tvůrčího a praktického charakteru se zřetelem na kompenzaci vlastního sluchového postižení

Kompetence k řešení problémů

Učitel:

- předkládá žákům k řešení různé modelové situace, které je mohou potkat v reálném životě
- pomáhá žákům při hledání východisek, řídí a usměrňuje je
- vede žáky k tomu, aby uměli vysvětlit řešení a obhájili ho
- umožní žákům přístup k různým zdrojům informací

Žák:

- vnímá různé problémové situace tak, že pochopí podstatu problému, jeho příčinu a na základě získaných vědomostí najde řešení daného problému
- umí samostatně vyhledat potřebné informace, najít různé varianty řešení problému a uskutečnit finální řešení
- dokáže přiměřeně k svému postižení a vyjadřovací schopnosti vysvětlit a obhájit své rozhodnutí

Kompetence komunikativní

Učitel:

- koriguje a kultivuje žáky v jejich vyjadřování
- zařazuje do výuky diskusi a přitom dbá na to, aby se každý zapojil podle svých možností a schopností
- vede žáky ke schopnosti seznámit se s názory druhých lidí

- vede žáky ke schopnosti obhájit svůj názor
- vede žáky ke komunikativnosti, tj. ke kvalitní a účinné komunikaci s okolním světem

Žák:

- umí výstižně, logicky, souvisle a kultivovaně formulovat své myšlenky a názory takovým způsobem komunikace, který je mu blízký
- umí vhodně reagovat na názor jiných lidí a zapojit se do diskuse
- využívá komunikativní dovednosti k vytváření vztahů s ostatními lidmi a ke spolupráci s nimi

Kompetence sociální a personální

Učitel:

- předkládá skupině i jednotlivcům úkoly přiměřené jejich schopností se zřetelem na jejich postižení
- vysvětluje žákům zásady týmové spolupráce a pozitivních mezilidských vztahů
- vede žáky ke tvořivé týmové spolupráci

Žák:

- umí samostatně pracovat, ale také dokáže spolupracovat v týmu
- podílí se pozitivně na kvalitě společné práce
- chápe význam týmové spolupráce, je schopen nabídnout i poskytnout pomoc a požádat o ni
- oceňuje zkušenosti jiných, respektuje různá hlediska, umí diskutovat o různých problémech

Kompetence občanské

Učitel:

- vede žáky k respektu k ostatním, upozorňuje je na patologické jevy ve společnosti, vede je k jejich odmítání a k aktivnímu občanskému postoji
- vychovává žáky k tolerantnímu postoji k lidem se zdravotním postižením, k lidem starším a slabým, k lidem jiných kultur a ras
- vysvětluje zákony, společenské normy, práva a povinnosti každého člena společnosti
- seznamuje žáky s kulturními tradicemi a hodnotami, historickým dědictvím i současným životem

Žák:

- respektuje přesvědčení jiných lidí
- akceptuje lidi s různými odlišnostmi jako své spoluobčany, podle možností jim pomáhá
- chápe a dodržuje principy základních zákonů a společenských norem
- je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu
- chová se zodpovědně a poskytne pomoc jiným v krizových situacích

- chrání kulturní i historické dědictví, ke kterému má pozitivní postoj

Kompetence pracovní

Učitel:

- vede žáky k zásadám dodržování pracovních pravidel a bezpečnosti práce, účelného využívání pomůcek a vybavení a dbá na jejich dodržování
- vysvětluje důležitost pracovní činnosti z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti, společenského významu, ochrany svého zdraví i zdraví jiných, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
- pomáhá žákům a vede je k tomu, aby si navzájem pomáhali
- učí žáky, aby získané znalosti využívali v praxi